

На допомогу Вчителю

УДК 37.091.33:91

Н. В. Григор'єва,

завідувач відділу природничих дисциплін ВППО

Використання методу кейсів у навчанні географії

Розкрито суть методу кейсів, його значення у навчанні географії. Розроблено практичні рекомендації вчителям щодо створення та використання текстів кейсів, наведено приклади кейсів до різних тем.

Ключові слова: інтерактивне навчання, ситуаційна методика, компетентності, дискусія, моделі кейсів.

Hrihorieva N. V. The Use of Case Method in the Geography Training.

The essence of case method and his value in the geography training is shown. Practical recommendations for teachers are developed in relation to creation and the uses of case texts. Case examples in the different themes are given.

Key words: interactive studies, situation-based methods, competences, discussion, case models.

Ідея стає переконанням тоді, коли вона здобута з лавини фактів і речей діалектичним мисленням.

B. Сухомлинський

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком освітньої системи України, що підтверджено державними законами та нормативними документами, є доступ до якісної освіти. Досягнути цього можливо за рахунок інноваційного підходу, створюючи інтерактивне навчальне середовище. Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів, у ході якого вони навчаються критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, враховувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях.

Навчати учнів критично мислити, ухвалювати рішення, аналізувати, плідно спілкуватися потрібно на уроках з усіх предметів, у тому числі з географії. Для цього слід добирати відповідні методи: ділові та ролові ігри, навчальні групові дискусії, «мозковий штурм», проблемне навчання тощо. Однією з інтерактивних технологій є ситуаційна методика (кейс-метод, метод ситуаційного аналізу, аналізу конкретних ситуацій – кейс-стаді), що набула популярності в Англії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс.

Ефективність використання методу кейсів досягається за умови поєднання його з традиційними методами навчання, які сприяють формуванню в учнів базових, визначених програмою знань і вмінь, у той час як кейс реалізує ситуативне навчання, пов'язане з практикою, пошуком, дискусією і забезпечує розвиток аналітичних, творчих, комунікативних, соціальних навичок особистості. Адже, як зазначено у пояснювальний записці до нової навчальної програми з географії (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804), людині «для успішної реальної діяльності сьогодні не достатньо

знань і умінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, жити і працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, вести самостійний чи спільний пошук способів її розв'язання, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків».

Аналіз досліджень і публікацій. Інформацію про методологічні основи, теоретичні підходи, класифікації, форми та структуру методу кейсів можна знайти у працях зарубіжних і вітчизняних науковців. У дослідженнях Ш. Бобоухаєва, Е. Михайлової, Ю. Сурміна та інших розглядаються питання сутності методу кейс-стаді. У роботах С. Ковальової, Ш. Бобоухаєва, Ю. Сурміна та інших розробляється класифікація кейсів. Праці А. Сидоренка, П. Шеремети, Г. Каніщенка та інших орієнтовано на моделювання кейсів. Збільшується кількість літератури, присвяченої методиці розробки та навчання із використанням кейсів (А. Долгоруков та ін.). Однак проблема подальшого використання кейс-методу в Україні ще недостатньо досліджена. Потребує істотного стимулювання упровадження цього методу в практику навчання, розробка та конструювання кейсів з різних навчальних дисциплін, а також активізація комунікації фахівців у цій сфері.

Метою статті, з огляду на сформульовану проблему та аналіз досліджень із теми, є мотивація вчителів до використання методу кейсів у процесі навчання географії, що зумовлено сучасними тенденціями розвитку освіти, її орієнтацією не стільки на здобуття конкретних знань, скільки на формування умінь і навичок критично мислити, аналізувати, узагальнювати, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, використовувати знання в життєвих ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Метод кейсів найбільш широко використовується за кордоном у навчанні економіки та бізнес-наук. Уперше його застосували у навчальному процесі в школі права Гарвардського університету в 1870 році; упровадження цього методу в Гарвардській школі бізнесу почалося в 1920 році. В даний час співіснують дві класичні школи кейс-стаді – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). У рамках першої школи метою методу

є навчання пошуку єдино правильного рішення, друга – передбачає багатоваріантність вирішення проблеми. Американські кейси більші за обсягом (20–25 сторінок тексту, плюс 8–10 сторінок ілюстрацій), європейські в 1,5–2 рази коротші.

Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для індивідуального та спільногого аналізу учнями, обговорення і вироблення рішень із певної теми навчальної дисципліни. Цінність кейс-методу полягає в тому, що він відображає не тільки практичну складову, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти, вирішуючи виявлені проблеми, а також вдало поєднує навчальну, розвивальну і виховну діяльність, що, безумовно, є діяльним і ефективним у реалізації сучасних завдань шкільної освіти.

Безпосередня мета методу кейсів – зусиллями групи учнів проаналізувати ситуацію у реальному житті й розробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми. Основною відмінністю кейса від звичайного завдання є наявність кількох варіантів розв'язку та альтернативних шляхів, що до нього ведуть.

Перевагами методу є отримання знань, формування навичок, а також розвиток в учнів системи цінностей, життєвих компетентностей, професійного світосприйняття.

Метод кейсів має значний компетентнісний потенціал, а його використання сприяє досягненню головних завдань географічної освіти:

- розвитку пізнавального інтересу, інтелектуальних і творчих здібностей школярів;
- розвитку вміння усвідомлено

орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних та екологічних подіях, що відбуваються у державі та світі;

- спрямування учнів на використання різноманітних джерел географічної інформації;
- вироблення в них умінь практично застосовувати здобуті географічні знання, знаходити найбільш раціональні способи вирішення проблемних завдань.

Уроки географії, розроблені на основі методу ситуаційного аналізу, моделюються у межах загальної концепції компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та краєзнавчого підходів в освіті.

Аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді) – це детальне дослідження реальної чи вигаданої ситуації. Наприклад, учні можуть розглянути екологічні, економічні, природно-кліматичні, геологічні проблеми певної країни, області, території. Ситуаційні завдання можуть бути пов'язані з проблемами сучасності або майбутнього, наприклад:

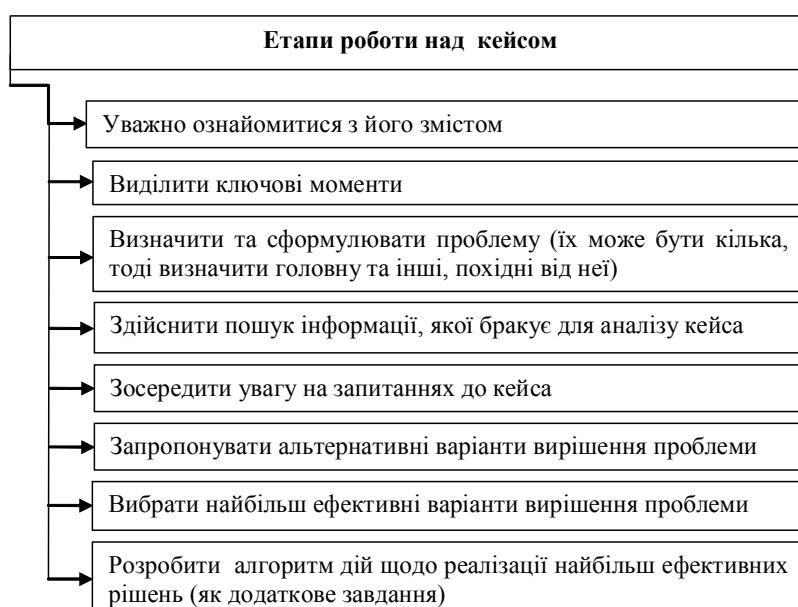
- перспективи відносин природи та суспільства;
- розробка туристичного маршруту по території України, будь-якої країни світу (певної її частини), області;

- вибір регіону країни для будівництва металургійного (машинобудівного) підприємства з урахуванням певних особливостей галузі;
- розвиток спеціальних (вільних) економічних зон на території Волинської (Закарпатської, Львівської) області.

Технологія методу така: за певними правилами розробляють модель ситуації, яка відбулася в реальному житті. У цій ситуації відображають той комплекс знань і практичних навичок, які учні мають отримати. При цьому вчителю відведено роль ведучого, який формулює запитання, фіксує відповіді, підтримує дискусію.

Суттєвим навчанням методом кейс-стаді є те, що учень має знайти варіанти розв'язання окреслених проблем відповідно до наявних у нього знань, практичного досвіду та інтуїції.

Упорядкувати роботу в групах можна використавши схему «Етапи роботи над кейсом».

Можливим також є варіант, коли учні одержують текст із детальним описом проблеми, яка потребує розв'язання. Опис часто містить уже ухвалені рішення, слід лише проаналізувати їх доцільність. Наприклад, пропонують проаналізувати демографічну ситуацію в певній країні, а також рішення керівництва країни щодо неї, з яким можна погодитися та довести його доцільність, або розробити свою стратегію вирішення. Виконуючи таке завдання, учні розуміють, що в реальному житті часто єдиного правильного вирішення проблеми не існує.

Для використання методу ситуаційного аналізу вчителю доцільно добирати навчальний матеріал, який має суперечливий характер. Саме це дає змогу спонукати школярів до дискусії. Важливо, щоб опис ситуації спирається на дійсні факти, подані в повній формі, відповідно до рівня підготовки учнів і теми уроку. Обсяг опису та складність наведених там питань, час, необхідний дітям для попереднього аналізу ситуації, визначаються відповідно до потреб конкретного класу. Оптимальним, на думку науковців, є обсяг кейса від одного-двох речень до однієї-двох сторінок.

Методичні публікації

Кейс не повинен містити аналітичні матеріали, висновки, а лише наголошувати на фактах, подіях, викладених у певній послідовності. В опису ситуації може бути проблема, яка не має однозначного вирішення. Особливістю методу є те, що учень, ознайомившись з описаною ситуацією, самостійно її аналізує, діагностує проблему і пропонує свої ідеї та способи вирішення в дискусії з іншими.

Навчальна ситуація, представлена в кейсі, має передусім відповісти програмовому матеріалу з географії, а також містити актуальну, реальну з погляду навчання інформацію. Такий текст педагог може знайти у відповідних джерела: преса (статті, репортажі); електронні ресурси; професійні документи; дидактична література, у якій подано приклади кейсів; художня, документальна література.

Кейс із курсу «Україна і світове господарство» (9 клас) може містити таке завдання: використовуючи матеріали засобів масової інформації, уривки з художньої та публіцистичної літератури, створити «образ» території певної країни, підготувати ілюстровану карту.

Вивчаючи тему «Україна на карті годинних поясів» (8 клас), можна запропонувати такий кейс: «Мешканці одного з океанічних островів давно зрозуміли винятковість свого становища, а найзважітіші з них навіть використали її у власних цілях. Розповідають, що в минулому столітті один місцевий землевласник позбавляв селян недільного відпочинку. Під кінець тижня він просто направляв їх працювати на сусідню плантацію. А ще цікаво, що місцева газета тут виходить під девізом: „Найбільш рання газета в світі“. Запитання до кейса: Як ви вважаєте, на якій території, у якій частині земної кулі це могло бути?»

Пізнавальним, дослідницьким для учнів сьомих класів буде завдання визначити, про яку природну зону і про який материк ідеться у даному кейсі: «Уявіть собі гаряче каміння на випаленій сонцем землі, утрамбовані сухими вітрами. Земля майже вибліскує, така вона гола, і здається такою випаленою, наче щойно з гончарної печі. Жодних ознак рослинності: ні трави, ні навіть чортополоху. Пласкі схили, як вирізане за чиєюсь фантазією мереживо, зігнуті, як роги чи лезо коси... І все з кінця у кінець, скільки сягає око, не червоне, не зовсім жовте, не темне, а кольору лев'ячої шкури...». Учні вказують ознаки, що підтверджують їх версію, користуючись картою, визначають, у межах якого кліматичного поясу розташована ця природна зона, а також пропонують, як її можна використовувати у господарській діяльності.

Як джерело формування кейсів доцільно обирати місцевий матеріал. Найбільш цікаво на уроках географії проходять обговорення кейсів, які пов'язані з природними особливостями, економічним розвитком рідного краю, його екологічною ситуацією.

Під час вивчення теми «Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів. Особливості геологічної будови, рельєфу та мінеральних ресурсів своєї місцевості» (8 клас) або «Добувна промисловість» (9 клас) учням пропонується кейс про видобуток бурштину, складений на основі статей з Інтернету.

Модель кейса

«Бурштин: добро чи зло для України?»

Бурштин (янтар) – це смола хвойних дерев, що утворилася 40 мільйонів років тому в різних пластах

на межі прадавнього льодовика. Жоден дорогоцінний камінь не набув такого широкого застосування. Його використовують для лікування різних недуг – від серцево-судинних до інфекційних. Також цей жовтувато-червоний камінець, а в Україні – унікальний зеленавий бурштин часто слугує як прикраса.

В Україні є три області, які мають великі родовища бурштину: Волинська, Житомирська і Рівненська. Ці відкриті родовища мають сукупний запас більше ніж 100 тис. т, але це приблизні підрахунки, оскільки є багато нерозвіданих родовищ. Наприклад, уздовж Дніпра тягнеться чимала янтарна геологічна провінція. Офіційно зараз розробляється два родовища.

Проблема незаконного видобування бурштину загальновідома. За оцінками фахівців, останніми роками на українських просторах нелегально видобувається в п'ять разів більше янтарю, аніж легально, проте й такий видобуток становить 15–20 %, а 80 % залишається в землі. Як стверджують геологи, поруч із бурштином є поліметали та інші корисні копалини.

Видобуток корисних копалин завжди має негативні наслідки для природного середовища. Тобто це – руйнування ґрунтів, зміна екосистеми та багато іншого. А коли мова йде про стихійний незаконний видобуток, то наслідки в десятки разів гірші. Нині йдеться про незаконний видобуток бурштину-сирцю в поліських лісах. Глибокі ями, по кілька метрів, викорчувані дерева, кущі, де вже нема рослинності, а лише пісок, – приблизно на такі фото «місячних пейзажів» можна натрапити в Інтернеті. У тому лісі, де вже побували бурштинокопачі, через декілька років повсихають усі дерева, бо гідрологічний режим порушений ямами та помпами. Проблеми будуть і у тварин, які потрапляють у ями і не можуть вибратися. Окремо треба зазначити, що бурштин місцями добувають навіть у межах заповідних природних територій.

Янтар «здають оптом» на місці видобутку посередникам, які за три ціни збувають його за кордоном. Цей бізнес є нелегальним і оцінюється у 1,5–3 мільярди доларів кожного року. Бюджет України від видобутку і збуту бурштину отримує мізерні суми.

Всі труднощі зводяться до того, що ми не навчилися правильно обробляти добутий камінь. В Україні немає жодного центру збуту бурштину, такого, як наприклад, в Гданську, Вільнюсі, Ризі. Незважаючи на те, що український бурштин є найкращим у світі, ми не провадимо жодних заходів для того, щоб заявити про нього на весь світ.

Методичні рекомендації до кейса. По завершенні роботи вчитель підсумовує дискусію, аналізує обговорення і роботу всіх груп, коментує розвиток подій, узагальнює висновки.

У ході вивчення теми «Виробництво та постачання електроенергії» (9 клас) доцільно використати кейси про енергетичну стратегію України, а також про будівництво Верхньодністровського каскаду ГЕС.

Модель кейса «Чи є новою „нова“ енергетична стратегія України?»

«Наше завдання – зберегти вугільну галузь», – із такою заявою виступив міністр енергетики Ігор Насалик на засіданні громадської ради при міністерстві 21 квітня 2016 року, за день до підписання Україною Паризької кліматичної угоди.

22 квітня 2016 року в штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку цей документ підписала 171 держава, включаючи Україну. Підписання угоди рекордною кількістю країн свідчить, що ера викопного палива закінчується, а пріоритетом стає перехід до відновлюваних джерел енергії заради подолання найбільшого виклику людства – глобальних змін клімату.

Прийнята всією світовою спільнотою мета – обмеження потепління до рівня «значно нижче двох градусів» – означає, що вугільна енергетика, яка є одним з основних джерел викидів парникових газів, буде ліквідована до 2050 року.

В нових умовах світова спільнота визнала енергоефективність та відновлювані джерела енергії основними напрямами майбутнього розвитку енергетики. Важливим кроком, який роблять усі промислові країни на шляху енергетичної трансформації, є припинення субсидування та згортання вугільного сектора.

Яскравим прикладом такої трансформації є Німеччина. Саме великі інвестиції та послідовна державна політика в цій галузі зробили країну економічним локомотивом Європи та однією з найбільш успішних і динамічних економік світу. Це стало можливим завдяки низці стратегічних рішень, ухвалених у 2000-х роках. Зокрема, в 2007 році німецький уряд вирішив скасувати субсидії та реструктуризувати вугільну галузь. Це сталося після прийняття у 2002-му рішення про поступове згортання атомної енергетики.

У 2018 році Німеччина остаточно припиняє збитковий видобуток кам'яного вугілля і закриває останню глибоку шахту. Реструктуризація вугільної галузі відбувається планово і без негативних соціальних наслідків.

Іншим прикладом є Англія, яка у лютому 2016 року закрила останню вугільну шахту. Вже у травні виробництво електроенергії з вугілля в Англії повністю зупинялося чотири рази, вперше більш ніж за сто років. 12 травня протягом 12 годин усі вугільні енергоблоки в країні було зупинено. Сонячна, вітрова та гідроенергетика в комбінації з газовими маневровими потужностями скоро будуть здатні повністю забезпечити країну електроенергією.

Якою ж є ситуація в Україні? Вугільний сектор був і залишається причиною великих економічних та соціальних проблем ще з середини 1990-х років, а також є найбільшим джерелом викидів парниківих газів.

За 25 років жоден уряд не спромігся провести реструктуризацію вугільної галузі, що було життєво необхідно для модернізації держави та створення умов для інноваційного розвитку в енергетичному секторі.

Від того, чи вибереться енергетична політика України з глухого кута, а разом з нею й економіка, великою мірою залежить майбутнє держави. Однак щоб почати рухатися, потрібно визначити напрямок і прийняти правильні стратегічні рішення.

Джерело: Олег Савицький, експерт Національного екологічного центру України. Інтернет-видання

Методичні рекомендації до кейса.

Запропонуйте учням дослідити ситуацію, розібратися в суті проблем (використовуючи текст і додаткові джерела інформації), окреслити причини, ймовірні

наслідки та визначити можливі шляхи вирішення. Вчитель виступає в ролі ведучого, який генерує питання, підтримує дискусію, що сприяє успішній, конструктивній співпраці учнів.

Модель кейса «Чи є майбутнє у проекту Верхньодністровського каскаду ГЕС?»

На підставі Програми розвитку гідроенергетики України на період до 2026 року, схваленої урядом 13 липня 2016 року, здійснено проектування Верхньодністровського каскаду ГЕС. Згідно з оприлюдненим проектом, Дністер планується перекрити шістьма греблями в Івано-Франківській, Тернопільській та Чернівецькій областях.

На думку фахівців, будівництво каскаду ГЕС не тільки збільшить виробництво електроенергії, а й дозволить боротися з паводками та затримувати воду з атмосферних опадів заради збереження водних ресурсів.

Однак каскад ГЕС на Верхньому Дністрі не можна вважати аналогом каскаду ГЕС на Дніпрі та гідровузла Дністровської ГЕС. Зокрема – через меншу потужність ГЕС, меншу площину водосховищ і необхідність збереження руслових ділянок між водосховищами.

Плани енергетиків викликали спротив місцевих громад, природоохоронних організацій і туристичної спільноти. Мешканці придністровських сіл злякалися затоплення осель та городів, туристи вказали на знищення рекреаційного потенціалу (каньйон Дністра, що ввійшов до списку «Сім природних чудес України», популярний серед туристів). Екологи забили на сполох через знищення унікальних екосистем.

Міністерство екології заявило, що заплановане будівництво порушить закони «Про природно-заповідний фонд», «Про Червону книгу», «Про тваринний світ». У результаті буде знищено приrusлові та руслові природні комплекси національного природного парку «Дністровський каньйон», частину природних комплексів національних природних парків «Хотинський» та «Галицький». Крім того, на думку міністерства, Дністер є середовищем риб, занесених до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни в Європі, а території названих національних парків є об'єктами-кандидатами Смарагдової мережі Європи, створення якої передбачено Угодою про асоціацію з ЄС. Таким чином, побудова каскаду ГЕС на Дністрі призведе й до порушення Україною міжнародних зобов'язань.

З метою мінімалізувати негативні наслідки будівництва планується залучити провідні інститути НАНУ до оцінки впливу проекту на природу, обговорюється можливість включення деяких водосховищ каскаду ГЕС до національного природного парку «Дністровський каньйон».

Запитання до кейса

1. Сформулюйте проблему, про яку йде мова у кейсі.
2. Чи є будівництво Верхньодністровського каскаду ГЕС необхідною дією в ситуації, що склалася в електроенергетиці України, чи можна знайти інші шляхи вирішення проблеми?
3. Наведіть аргументи, які свідчать на користь такого будівництва.
4. Які загрози існують у зв'язку з будівництвом?
5. Уявіть себе експертом з будівництва Верхньодністровського каскаду ГЕС і запропонуйте свої шляхи вирішення ситуації.

Методичні публікації

Наведемо приклад кейса, складеного на основі публікації в газеті «Експрес». Теми уроків, на яких можна використати його: «Зайнятість населення в світі й Україні» (8 клас) і «Глобальні проблеми людства» (9 клас).

Модель кейса «Людству загрожує безробіття!»

За дослідженнями консалтингової фірми «Маккінзі енд компані», люди 20 % робочого часу витрачають на завдання, які вже сьогодні можна доручити роботам. Передбачається, що найбільша автоматизація відбудеться в закладах громадського харчування і торгівлі. Роботи вже заміняють юристів (навіть виграють судові справи), бухгалтерів, нянь, працюють екскурсоводами.

В Оксфордському та Єльському університетах прогнозують: до 2024 року роботам можуть віддати всю роботу перекладачів, до 2027-го – довірити керувати вантажівками, до 2031-го – продавати товари, до 2053-го – проводити хірургічні операції.

За результатами опитування, яке експерти провели в рамках Міжнародного форуму в Давосі, 45 % респондентів вважають, що до 2025 року в рядах директорів могутніх компаній може бути присутній штучний інтелект.

Підраховано, що запуск на фабриці нового робота означає від 3 до 6 звільнених робітників. І це вже спостерігається в країнах, де широко застосовується роботизація та автоматизація на заводах і фабриках. На Міжнародному економічному форумі ще торік озвучили, скільки професій і робочих місць утратить людство вже у 2020 році – понад 5 мільйонів.

Тому вже нині експерти закликають держави задуматися над цим і підготуватися до нової промислової революції – четвертої.

Нагадаємо, що перша почалася у другій половині XVIII століття, коли з'явилася можливість перейти від ручної праці до машинної за допомогою енергії води та пари. Друга – характеризувалася розвитком масового та конвеєрного виробництва, пов’язаного з використанням електрики. Ми живемо в епоху третьої промислової (або цифрової) революції, яка почалася у другій половині ХХ століття зі створенням комп’ютерів.

I вже назріла нова революційна ситуація, яка характеризується злиттям технологій і розмиттям кордонів між фізичними, цифровими та біологічними сферами. Йдеться про впровадження «кіберфізичних систем» у заводські процеси. Передбачається, що ці

системи будуть об’єднуватися в одну мережу, зв’язуватися одна з одною в режимі реального часу, самонастроюватися і читатися нових моделей поведінки. Такі мережі зможуть вибудовувати виробництво з меншою кількістю помилок, взаємодіяти з виробленими товарами і в разі потреби адаптуватися під нові потреби споживачів. І все це в повністю автономному режимі, без участі людини.

Крім роботів, за прогнозами науковців, набагато більшою загрозою для людства в плані збільшення безробіття стануть 3D-принтери. Їх поставили на перше місце серед інших загроз ще в січні 2016 року.

Джерело: Світлана Олійник.

Газета «Експрес», 15–22 червня 2017 року

Запитання до кейса

1. У чому суть проблеми, описаної в кейсі?
2. Випишіть ключові слова, фрази, які стосуються проблемної ситуації.

3. Які проблеми є супутніми щодо основної?
4. Чи можна цю проблему назвати глобальною? Чому?
5. Запропонуйте свої шляхи вирішення проблеми.

Розробляючи моделі кейсів, учителю необхідно враховувати специфіку навчального матеріалу. З огляду на це, очевидно, що не до кожної теми можна дібрати або створити кейс. Хороший кейс із географії має відповідати таким вимогам: бути актуальним; мати відповідний рівень складності; містити переконливі факти, цифри; бути лаконічним, написаним доступно, зрозумілою для учнів мовою; відповідати навчальному матеріалу програми; спонукати до дискусії. Також важливо пам’ятати, що кейс-метод – не самоціль у роботі вчителя, а адекватний інструмент формування життєвих компетентностей учнів.

Метод кейсів доцільно використовувати поряд із традиційними навчальними методами, а також для змістового та цікового проведення позакласних заходів.

Висновки. Ми зробили акцент на практичних аспектах методу кейсів. Сподіваємось, це спонукатиме педагогів глибше ознайомитися з його теоретичними основами, методикою створення та використання кейсів у навчанні. А запропоновані методичні рекомендації нададуть практичну допомогу вчителям географії, які прагнуть зробити навчальний процес більш цікавим, ефективним та результативним, вчать шляхом критичного мислення розв’язувати проблемні ситуації, аналізувати, ухвалювати рішення, плідно спілкуватися.

Література

1. Бобоухаев Ш. И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования [Текст] / Ш. И. Бобоухаев, З. Ю. Юлдашев. – Ташкент : IQTISOD-MOLIYA, 2006. – 88 с.
2. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] / А. Долгоруков. – Режим доступа : <http://evolkov.net/case/case.study.html>
3. Ковальова С. М. Різноманітні підходи до класифікації кейсів [Електронний ресурс] / С. М. Ковальова // Вісн. Житом. держ. ун.-ту. – 2014. – Вип. 2 (74). Пед. науки. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11683/1/4.pdf>
4. Кейс-метод. Окно в мир ситуаційної методики обучения (case-study) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.casemethod.ru
5. Попов В. Д. Географічні цікавинки для допитливих : міні-хрестоматія вчителю та учню на допомогу [Текст] / В. Д. Попов. – Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2007. – 304 с.
6. Ситуаційна методика навчання: український досвід : зб. ст. [Текст] / упоряд.: О. Сидоренко, В. Чуба. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. – 150 с.
7. Стрельникова Т. Навчання за допомогою кейс-технологій [Текст] / Т. Стрельникова // Заступник директора школи. – 2012. – № 3. – С. 24–35.
8. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології : кол. моногр. [Текст] / Ю. П. Сурмін. – К. : МАУП, 2005.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/article/1203-qqq-17-m2-08-02-2017-osnovi-keys-tehnology-v-osvtnomu-protses-shkoli>